

www.heemkringwetteren.be

Koninklijke Heem- en Geschiedkundige Kring "Jan Broeckaert" vzw Wetteren

NIEUWSBRIEF

Verschijnt 3 maal per jaar

April 2017

21^e jaargang

www.heemkringwetteren.be

heemkundewetteren@hotmail.be

erjgoedcel
LAND VAN
DENDERMONDE

COLLOFON

Erevoorzitter

Alfons Rasschaert, Statiestraat 17, 9260 Wichelen

Voorzitter

Erik Van der Haegen, Bloemluststraat 16,
9230 Wetteren

e-mail: erik.van.der.haegen@telenet.be

Ondervoorzitter

Hubert Keuppens, Suikerstraat 5,
9260 Wichelen-Schellebelle

e-mail: hubertkeuppens2@telenet.be

Ere-secretaris

Willy Tondeleir, Boergondisch Kruis 16,
9230 Wetteren

Penningmeester/secretaris

Fernand Schamp, Kerkstraat 31, 9230 Wetteren

e-mail: fswl@skynet.be

Museumconservator-archivaris

Walter De Wolf, Sportstraat 38, 9230 Wetteren

e-mail: heemkundewetteren@hotmail.be

Museumgids

Luc Bontinck, Wetteresstraat 10,
9260 Wichelen-Schellebelle

e-mail: luc.bontinck2@telenet.be

Tentoonstellingen

Christiane Van Impe, Kerkstraat 31,
9230 Wetteren

e-mail: vanimpe.christiane@skynet.be

Bibliotheek

Karel François, Oordegemsesteenweg 235,
9230 Massemen-Wetteren

e-mail: françois.vanherreweghe@telenet.be

Bestuursleden

Jeroen Trio, Markt 1, 9230 Wetteren

Martin Bogaert, Roelandtstraat 4,
9260 Wichelen-Schellebelle

e-mail: bogaertmartin8@gmail.com

HEEMKUNDIG MUSEUM

Het Heemkundig Museum is geopend elke eerste zaterdag van de maand gedurende de maanden maart tot november.

Tijdens deze periode is het museum eveneens op aanvraag te bezoeken tijdens de week.

Aanvragen kunnen via
heemkundewetteren@hotmail.be

of via de Toeristische Dienst Wetteren
Markt 23 – 9230 Wetteren – tel. 09/366.31.04

Tijdens de maanden november, december en januari is het museum gesloten wegens herinrichtingwerken.

INHOUD VAN DIT NUMMER

Woord van de voorzitter	1
Heemkundig Museum Wetteren	2
Volksleven te Wetteren van de 19 ^e eeuw tot 1953 – deel 1	3
Erfgoeddag – Wetterse Topdagen	17
De Erfgoedbibliotheek “Hendrik Conscience” te Antwerpen	18
Digitale opvraging van boeken, genealogische gegevens en archiefdocumenten is vanaf nu mogelijk	19
Mededelingen van de Heemkundige Kring	

WERKGEBIED

Het Werkgebied van de Koninklijke Heem- en Geschiedkundige Kring “Jan Broeckaert” vzw Wetteren bevat de gemeenten Wetteren, Massemen en Westrem.

LIDMAATSCHAP

Het lidmaatschap voor één jaar bedraagt € 9.
Men kan zich als lid laten inschrijven elke eerste zaterdag van de maand wanneer het museum is geopend of door overschrijving op rekeningnummer **BE21 0682 1293 2003**

Grotere bedragen worden steeds in dank aanvaard en worden altijd correct aangewend.

WERK MEE AAN DIT TIJDSCHRIFT

Iedereen die dit wil kan ten allen tijde aan dit tijdschrift meewerken.

Heeft u een artikel over Wetteren, Massemen of Westrem met geschiedkundige inslag, goed onderbouwd en gestaafd door een bronvermelding, dan kan dat steeds, onder uw verantwoordelijkheid worden gepubliceerd.

De redactie behoudt echter wel het recht artikels te aanvaarden of te weigeren.

WOORD VAN DE VOORZITTER

Voor u ligt onze 2e Nieuwsbrief "nieuwe stijl". De reacties op het decembernummer 2016 waren uitermate positief : we kregen vele aanmoedigingen, felicitaties, zelfs bedankingen voor onze nieuwe lay-out, dit zowel mondeling als via mail.

Nu maar hopen dat deze stijlverandering en financiële inspanning ook ons ledenaantal vergroten. U kan daar ook een belangrijke rol in spelen door zo veel mogelijk mensen in uw familie- en vriendenkring te laten kennis maken met onze vernieuwde publicatie. Van harte dank bij voorbaat daarvoor.

Voorliggend nummer is opnieuw een quasi-"themanummer". Waar Walter ons in december nog met een ernstig en explosief thema (buskruitnijverheid Cooppal) aanvuurde, gaat hij deze keer meer de speelse en luchtige toer op met een eerste uitgebreid artikel over 150 jaar Wetters volksleven.

Ik voorspel u, u zal het opnieuw in één ruk lezen.

Aandacht ook voor Erfgoeddag, met als thema "zorg", ruim interpreteerbaar maar voor ons een verwijzing naar zorg voor erfgoed, immaterieel, roerend, of onroerend. Die "zorg" is onze bekommernis, onze missie, helaas soms onze ergernis wanneer er lichtvaardig, onberaden of zelfs destructief wordt mee omgesprongen. Vanuit ons engagement kijken wij noodzakelijkerwijs verder dan ons museum, en wanneer we geconfronteerd worden met de deplorabele responsabiliteit waarmee Wetters erfgoed soms "verzorgd" of eerder onverzorgd wordt, is dat voor ons even pijnlijk als wanneer er in ons museum een collectiestuk breekt of gestolen wordt. Wij zijn tenslotte de enige erfgoedvereniging in groot-Wetteren; nieuwe spelers op deze markt zouden we niet als concurrenten, maar als collega's beschouwen.

Een lokale "monumentenwacht" met architecten, kunsthistorici en heemkundigen die regelmatig de bij decreet beschermde en de door het "Vlaams Instituut voor Onroerend Erfgoed" opgelijste gebouwen en sites (397 in totaal voor onze 3 deelgemeentes!) op reguliere en methodische wijze exhaustief inspecteert, zou bvb een welgekomen partner zijn voor onze VZW.

Een gelijkaardige organisatie, verantwoordelijk voor inventarisatie en zorg van ons roerend erfgoed zou ook geen overbodige luxe zijn. Schilderijen en beeldhouwwerken, verspreid over verschillende gemeentelijke instanties of in verschillende kerken, wie heeft er nog een index van of wie weet in welke staat deze relictten zich bevinden? In kleinere gemeenten worden heemkringen hiervoor ingeschakeld, maar voor Wetteren kunnen wij, de handen vol met ons museum, enkel een adviserende en participerende rol vervullen voor dergelijke eventuele lovenswaardige initiatieven.

Tenslotte nog een paar praktische zaken:

Sinds dit jaar is ons museum de eerste zaterdag van de maand, telkens vanaf 14u00 in plaats van 15u00 open; sluitingsuur blijft ongewijzigd 17u30 (minimum...)

U wordt vriendelijk uitgenodigd naar onze Ledenvergadering van 6 juni aanstaande om 19u30 in ons museum, waar de activiteiten van het lopende werkjaar en de perspectieven voor het volgende werkjaar zullen toegelicht worden.

Tenslotte, mocht u bij deze Nieuwsbrief een overschrijvingsformulier als bijlage vinden, dan betekent dat dat wij uw lidgeld 2017 nog niet ontvangen hebben (betaal dan aub zo snel mogelijk, om te vermijden dat u van onze ledenlijst wordt geschrapt) of dat u niet langer lid wenst te blijven (verander dan aub van gedacht en betaal dan toch ook maar zo snel mogelijk).

Erik.

HEEMKUNDIG MUSEUM WETTEREN

Elk jaar net voor het beëindigen van de werkzaamheden in het museum doe ik naar al onze medewerkers de mail "we hebben een museum"!

Dit is echt geen juichkreet, maar eerder een zucht van opluchting dat we het weer maar eens geklaard hebben binnen de ons toegemeten tijd.

En het was hard werken in 2017. Dit kwam omdat wij een 2-tal lokaaltjes die zich onder de pui van het gemeentehuis bevinden moesten leegmaken, gezien de nakende restauratiewerken aan de stadhuistrappen.

In die 2 lokaaltjes, die wegens tentoonstellingen al enkele jaren ontoegankelijk waren, vonden wij een hoop (letterlijk) weggerotte tentoonstellingskasten en andere houten voorwerpen. Insijpelend water had er lelijk huis gehouden.

Al dit hout moest natuurlijk worden afgevoerd en dat gebeurde door de diensten van de Peperstraat. Alleen was dit maar mogelijk na Nieuwjaar, wat resulteerde dat er tijdens de maanden november en december van werken maar weinig in huis kwam.

Doch, door gestaag verder te doen zijn we er in geslaagd, met 3 personen, om opnieuw een museum te scheppen dat mag gezien worden.

Blikvanger in 2017 zijn onze uurwerken. Ze hebben al te lang weggeborgen geweest, maar zijn nu terug in

De nieuwe uitstalling voor 2017

Mag ik voor deze tentoonstelling onze "snor" Martin Bogaert danken die er voor heeft getekend, en hij stond meteen borg voor de nieuwe uitstalling in de

Ondervoorzitter Hubert Keupens heeft er voor gezorgd dat er in de liggende kasten, daar waar zich onze kledij bevindt, eens vele kleine prularia is komen te liggen.

Niets dan kleine en enkele minder kleine voorwerpen die wij allen hebben leren kennen in onze jeugd jaren 1950 en 1960.

Allemaal leuke, kleine, maar veelal vergeten dingetjes.

En vanaf nu begint ook de hoop te groeien op wat bijkomende plaats voor het museum.

Er wordt al gesproken over een verhuis van het gemeentehuis naar het nagelnieuwe administratief centrum aan de Schelde ergens in december.

En indien dit zo zou zijn, zal dit misschien niet zo direct te zien zijn in de uitstallingen, maar een beetje meer werk- en vergaderruimte zou zeer welkom zijn.

En alsof we nog niet genoeg te doen hadden, werd meteen de bijna ganse heemkundige bibliotheek in de computer ingevoerd.

Tot nog toe, want er liggen nog een massa boeken te wachten, ging het hem over niet minder dan 2103 titels.

Allen met de meest uiteenlopende thema's als: Belgische geschiedenis, Franse geschiedenis, oorlog, dynastie, kunst, provincie, heemkringen enz.

Mogen wij nu hopen u allen eens te mogen verwelkomen een eerste zaterdag van de maand.

wdw

Nieuwe uitstalling 2017.

Volksleven te Wetteren van de 19e eeuw tot 1953. (deel 1)

Volksleven

Volksleven is niet het eigendom van Vlaanderen of België. Niet in de minste mate van Wetteren. Volksleven behoort de wereld.

Vlaanderen en ons eigen Wetteren hebben het genoeg er te kunnen aan deel te nemen.

Eén der aller eersten die het Vlaamse volksleven beschreef was Hendrik Conscience. Zijn boeken gingen over het volk, hun blijdschappen en uitbundigheden, hun feesten maar vooral over hun erbarmelijk leven en hun miseries eind 18e en begin 19e eeuw.

Het is Conscience die het aandurfde te zeggen dat vóór 1830 het Vlaamse volk geen cultuur had. De Vlaamse cultuur was vergaan samen met een taal die zelf in een toestand verkeerde niet meer waard om nog gelezen of gesproken te worden. Het was tegen deze toestanden dat Conscience van leer trok en dat hij de Vlaamse mens, het Vlaamse gezin naar het voorplan bracht. Hij schreef zowel in het Vlaams als in het Frans, dit laatste om de snobistische Vlaming, die meende dat zijn Frans hem hogerop zou brengen, te laten inzien dat hij samen met zijn nieuwe taal ten onder zou gaan. Conscience heeft gelijk gehad.

Maar uit zijn boeken zoals "Siska van Roosemael", "de Loteling", "Jacob Van Artevelde" en de vele andere leren we het leven van toen kennen. En het ging hem niet alleen over de miserie en ellende van de mens maar in de boeken leren we ook hoe er werd gewerkt, met welke middelen en welke werktuigen. We leren over het diepe geloof van de Vlaming, zijn Godsvrucht en Godsvrees. We leren over het leven van toen, over het vallen en opstaan, over het overleven.

Conscience zou later, en in al ietwat betere tijden, worden opgevolgd door schrijvers als Streuvels, Timmermans en vooral een Ernest Claes die met zijn Zichemse novellen de Vlaamse volksaard levendig naar voor wist te brengen.

Volksleven is niet steeds de mooiste bladzijde uit onze eigen geschiedenis geweest. Volks- en landelijk leven vertelt vooral over het harde labeur, de reuk van het zuurriekende zweet, de noden en driften van het Vlaamse volk.

Het vertelt ook hoe ze hun miserie konden vergeten als het kermis was, op de dorpsfeesten. Het vertelt dat ook onze voorvaders konden brassen als het moest, het vertelt over dronkenmans toestanden...

*****

De noemer "volksleven" bevat vele vormen van het gemeenschapsleven.

Het begint met het eerste wat men als kind in het leven meekrijgt; de taal en meer bepaald ons dialect. In onze jonge tijd waren er geen vaders en moeders die ons onmiddellijk het AN aanleerden. Waarom? Ze waren het AN meestal zelf niet eens meester!

Anderstalige gemeenschappen zijn eveneens met dit fenomeen geconfronteerd geweest. En we mogen het niet ontkennen of negeren, maar in onze eigen Wetterse gemeenschap leven nog andere entiteiten die hun eigen volksaard hebben. Allochtonen hebben ook recht op hun volksleven.

Even belangrijk als onze taal is ons spel.

Spelen gebeurt zowel door kinderen als door volwassenen met voor elkeen specifiek of speciaal speelgoed of speeltuig.

Volwassenen spelen net zo goed als kinderen. Om te beginnen spelen ze samen met hun kinderen. Ze nemen samen met de kinderen deel aan het gezelschapsspel.

Daarnaast bestaat er het direct naar de volwassene gerichte amusement.

Verder moeten we het zeker hebben over de in Wetteren nog bestaande maar ook de verdwenen tradities en gebruiken. Ze hebben steeds een invloed gehad op zowel het huiselijke leven als het gemeenschapsleven.

Verder willen we van nabij kijken of er in onze gemeente nog wel volkse feesten bestaan.

Dialect

Professor en volkskundige Karel Peeters heeft er ooit heel fijntjes op gewezen dat de meeste volkskundigen vergeten dat dialect het allereerste is waar wij in ons, volkse, leven worden mee geconfronteerd.

En zo is het, de eerste woorden die we ooit hebben meegekregen kwamen meestal van moeder en die sprak in de meeste gevallen ons of haar dialect.

Wetteren heeft ook een onmiskenbaar dialect, een taal met harde en, laat ons eerlijk zijn, lelijke klanken. En uitgesproken door nog een "echte" Wetteraar, gekenmerkt door een uniek woordgebruik en een even unieke intonatie bij dit woordgebruik.

Maar laten we ons hoeden. Wetteren is een "boomende" gemeente die stilaan een "slaapgemeente" aan het worden is die wordt bevolkt door werknemers van de ons omliggende steden en industriegebieden.

Hierdoor krijgt de gemeente veel inwoners die voorheen nog nooit met het "Wetters" geconfronteerd zijn geworden en die dan in de meeste gevallen het hedendaagse "gekuiste" Vlaams spreken, en dat wordt meer en meer door onze eigen kinderen overgenomen, wat leidt tot het langzaam vervagen van onze dialectische spraakvaardigheden.

Wetteren bevindt zich in een gebied waar een zelfde vorm van dialect wordt gesproken vanaf de gemeenten Schellebelle en Serskamp tot in het Zottegemse.

Wat niet wil zeggen dat er geen verschillen zijn tussen Wetters en Schellebels. Zelf onze eigen gemeente kent 3 zelfs 4 verschillende wijzen van uitspraak. Wetters verschilt, zij het miniem, van het Massems en van het Westrems. En de ten-Edenaar neigt met zijn uitspraak al meer naar de Melse en Heusdense kant.

Het dialect is de taal die thuis wordt gesproken, tijdens het spel, in de kroeg. In Serskamp was er ooit een pastoor, E.H. Schutyzer, die zijn preek probeerde in het "Serskamps" te doen, iets waar hij als niet-Serskampenaar nooit in geslaagd is.

Het dialect is ook het hulpmiddel om iets duidelijk uit te kunnen leggen. Zo kon mijn 99-jarige grootvader in zijn Smetleeds dialect bijna een ganse exposé afsteken over de dingen die hij had gezien en meegemaakt. Dat zou hij bijvoorbeeld nooit hebben gekund in het AN. Ik durf zelfs te zeggen dat hij niet eens wist wat de term AN mocht betekenen.

In Wetteren heeft onze eigen Romain Lemaire zaliger, en oud-conservator van het Heemkundig Museum Wetteren, een onderzoek naar het Wetterse dialect gevoerd maar heeft zijn werk nooit gepubliceerd. Onze Schellebelse heemkundige collega Guido Van der Eecken heeft het "Schellebels woordenboek" samengesteld en wel uitgegeven. Een werk waar hij meer dan 10 jaar heeft overgedaan. Hieraan merkt u dat een dialect trachten vast te leggen een werk is waar niet onbezonnen mag mee worden omgegaan.

Maar laten we van ons dialect houden, laten we het koesteren, het is de enige taal die we ons hele leven lang echt zullen kennen.

Volksspelen

Spelen is van alle tijden en vooral van alle leeftijden.

Pasgeborenen krijgen reeds na een paar weken in hun nog frêle bestaan een ganse resem rinkelende speeltjes boven de wieg gebonden en een rammelaar in het nog veel te kleine vuistje gestopt.

Diezelfde pasgeborene groeit daarna rustig op tot een peuter en wordt ondertussen bedolven onder het speelgoed.

Speelgoed waar wordt aan getwijfeld of het kind er wel plezier aan beleeft.

Opa en oma 1 geven de kleinzoon met Nieuwjaar een “grote” brandweerwagen, maar reken er vast op dat bij de verjaardag van de peuter opa en oma 2 met een nog grotere brandweerwagen komen aandraven. De pop voor de meisjes idem dito. Grootoudercompetitie...

De uiteindelijke bedoeling van speelgoed is dat het kind, van welke leeftijd ook, er plezier aan beleeft.

Speelgoed is eveneens van alle tijden.

Deze geschiedenis onderzoeken doen we hier niet, velen deden het ons voor. Trouwens het zou ons van ons doel, de beschrijving van volksleven in Wetteren, te ver doen afwijken.

Voor ons begrip, wat betreft kinderspelen, is de eerste die het dichtst bij ons staat Pieter Breugel of de “Boeren Breugel”. Zijn werk “Kinderspelen” uit 1560 was een eerste algemene visualisering van het spel. Het schilderij telt niet minder dan 242 figuurtjes en die verbeelden 80 spelen.

Pas in de 18^e eeuw, en hoofdzakelijk in Duitsland, kwam er speelgoed in “fabricatie”, vooral in hout.

Het zal tenslotte nog duren tot de jaren 1920-30 vooraleer men tot een massaproductie kwam. Het zijn de huidige wereldspelers die de eersten waren, Fisher Price en Parker Bros. (de uitvinders van de Monopoly)

Vanaf 1959 kwamen onze meisjes in een gans andere wereld te leven met de geboorte van de Barbie pop, nog steeds het boegbeeld bij Mattel.

Andere grote speelgoedmerken die stilaan de markt veroverden waren Märklin en het Deense Lego.

Jarenlang en nog voor WO II kende Leipzig de grootste speelgoedbeurs ter wereld. Na de oorlog verhuisde de beurs naar Nürnberg en is nog steeds de grootste.

In eigen land was het Torck uit Deinze die poppenwagens en trapauto's bouwde en de firma's Mercator, Mecanis en Macabel ontwikkelden de “mecano”.

Jammer betekenden de jaren '60 het begin van het einde van het echte speelgoed. Speelgoed werd stilaan gemechaniseerd en elektrisch. En lawaai moest het maken of het was niet meer goed, tot wanhoop van...

Marketing en merchandising veroverden de wereld en nietszeggende gadgets van James Bond, Beatles en Stones (sorry boys), Star Wars en Power Rangers verziekten de markt en zorgden ervoor dat de jeugd stilaan het spel afleerde. De brandweerwagen werd vervangen door Nintendo.

En toch zong Sacha Distel het zo mooi: *“je vends des pommes, des poires et des scoubidous”*...

Maar niet alleen de aankomende moderne tijden zorgden ervoor dat kinderen het spel naast zich legden.

Al tijdens de industriële revolutie die rond 1850 een spectaculaire groei kende, moesten toen kinderen, vanaf 9 jaar, mee uit werken gaan. Ze moesten meehelpen de schapraai te vullen. Na de, voor kinderen, veel te lange werkdag zaten deze dan meestal apathisch voor zich uit te staren tot ze in een onrustige slaap verzonken.

Toen stond er in Duitsland een pedagoog op die aan deze situatie iets wilde doen. Vergeet niet dat werksituaties in Duitsland in die tijden in niets verschilden van deze in Vlaanderen.

Pedagoog Fröbel ontwierp de “blokkendoos” zoals wij ze zeker allemaal moeten gekend hebben. En reeds in 1840 richtte hij zijn eerste “Kindergarten” of “Fröbelschool”, vandaar de naam “freubelonderwijs” bij ons. Fröbel ijverde toen al naar het verplicht onderwijs tot minstens 14 jaar.

Keren we nu naar onze eigen Wetterse kinderspelen, en misschien, onder het nuttigen van een appel of een peer, vlechten we nog maar eens een scoubidou ineen...

Een Torck trapauto

De blokkendoos van Fröbel

In ons opgroeien zijn onze beste bijgebleven belevingen het deelnemen aan het spel.

Kinderspelen kunnen worden onderverdeeld in: jongensspelen
meisjesspelen
jongens/meisjesspelen

Het hinkelen of koorddansen werd vroeger bijna uitsluitend beoefend door de meisjes, terwijl de tol werpen, knikkeren en bikkelen voorbehouden waren aan jongens.

Verstopperkje, katje lap, qui a la balle (wie heeft de bal) werden ook gezamenlijk gespeeld.

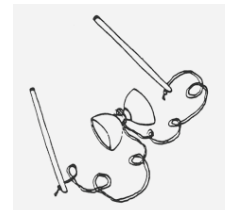
De hier voorstaande spelen zijn deze die het best in ons geheugen moeten gegrift staan want het waren stuk voor stuk "speelplaats" spelen. En het zijn die spelen die wij reeds kennen van in de jaren vijftig, zelfs daarvoor.

Wat wij niet of bijna niet meer hebben gekend, maar onze grootouders zeker, is het hoepelen en diabolo.

Hoepelen bestond erin dat, bv. een velg van een fietswiel, met een stokje werd rechtgehouden en voortbewogen.

Diabolo was met 2 stokjes, waartussen een touwtje was bevestigd, een "klos" heen en weer bewegen zonder dat deze van het touw afviel, om daarna omhoog te worden gegooid en terug op het touw te worden opgevangen. Een behendigheidsspel was het wel.

Voor ons was onze schooltijd, lagere cyclus dan, een gouden tijd. Er was een veelvoud aan spelen met een waaier aan variatie.

Moeder kon wel eens grommen toen de knikkerzak weer eens vol gaten zat en vader die nog maar eens op zoek kon naar een gepast stuk hout om de zoveelste verloren gegane hinkelblok te vervangen.

Het spel met wel de meeste variatievormen was het hinkelen. De variatie werd gewoon ter plaatse uitgevonden. Alle vormen om een hinkelpark te tekenen kwamen in aanmerking. Ze waren vierkant, rechthoekig, in kruisvorm, rond en zoveel meer.

Er werd gehinkeld met of zonder hinkelblok.

Een hinkelpark zag men ook evolueren naarmate de meisjes ouder werden. Op heel jonge leeftijd werd hinkelen heel eenvoudig gehouden.

Maar de moeilijkheidsgraad kon aangepast worden. Of er werden normale, hele grote of hele kleine hinkelvakken getekend. Allen vroegen ze van de spelers een andere benadering.

Bij de jongens was het knikerspel het meest in trek en het kon er meteen keihard aan toegaan.

Een goede "schieter" kon op één schooldag "rijk" huiswaarts keren en een minder begaafd knikerspeler helemaal berooid.

Meestal werd gespeeld naar de "O" met een inzet van 1 tot 5 knikkers per speler. De O was niets minder dan een grote cirkel die werd getekend.

Stenen knikkers – collectie Heemkundig Museum Weteren

Het spel was simpel; met zijn "bijouken" want zo noemde de speler zijn "vaste" speelknikker, zoveel als mogelijk marbollen uit de O schieten. Maar opgelet, zonder dat de eigen knikker in de O bleef liggen. Zo niet moesten alle "gewonnen" knikkers terug worden gezet en moest je zelf een extra inzet doen. Gelukkig leefden we toen in de tijd van 10 knikkers voor 1 frank.

Een ander knikkerspel was "naar het putje".

Een ondiep putje werd gemaakt en de strategie bestond erin de knikker van de anderen in het putje te krijgen. Wanneer dat gebeurde, kreeg hij die de knikker in het putje had gedreven een knikker van de tegenpartij.

Iedere speler bewoog zich van bij de startlijn, want ook die werd getrokken, heel langzaam naar het putje toe om toch maar niet het eerste slachtoffer te zijn die knikkers moest ophoesten.

Bikkelen was ook een jongensspel.

Wij bikkelden met kroonkurken, maar de eigenlijke bikkels waren, zoals op de afbeelding, de kootjes van de ruggengraat van een schaap of een geit.

In de palm van de hand had men 5 kroonkurken. Die werden omhoog gegooid en moesten dan worden opgevangen op de rug van de hand. De bikkels die op de rug van de hand waren beland werden daarna terug omhoog geworpen om ze dan in één beweging, allen, uit de lucht te graaien.

Daarna moest de speler de naast de hand gevallen kroonkurken van de grond terug oprapen. Natuurlijk niet zo maar. Terwijl een kroonkurk omhoog werd gegooid werd een andere met een grabbelbeweging van de grond gehaald om dan de terug naar beneden vallende kroonkurk op te vangen. Dit alles gebeurde met het gebruik van één enkele hand.

Wie het overkwam dat de opgegooide bikkel toch terug op de grond terecht kwam, was verloren en nam aan het verdere verloop van het aan gang zijnde spel niet meer deel.

Bikkelen was tevens ook een spel waarbij de verliezers, de uitgeschakelden, moesten betalen. Dit gebeurde in ons geval zeker niet in bikkels of kroonkurken, deze hadden geen waarde. Betalen gebeurde ook bij het bikkelen met een knikker.

Anderzijds mogen we ons de vergane tijden niet anders voorstellen dan we dit vandaag doen. Wij jongens waren toen in geen geval minder "macho" dan ze vandaag zijn. Ook wij deden stoer, waren de durvers en... keken wat meewarig neer op de meisjes. Echte "stoeffers", dat waren wij...

Het waren de jongens die de meer krachtige spelen beoefenden en de tol werpen was er zo één.

Het "tollen" of zoals wij het zegden het "toppen", want wij hadden geen tol maar een top, was niet direct een competitie spel. Het was niets minder dan met de twee ons gekende technieken, het "trekken" of het "kappen" de tol zo lang als mogelijk draaiende te houden.

Tollen of toppen
Collectie Heemkundig Museum

Het trekken was de top lanceren met een werp- en trekbeweging. Dit was de tol van je wegwerpen en dan het toltouw of zoals wij het zegden "de pees" met een zekere kracht terugtrekken. Dit deed meteen de tol sneller draaien en ingevolgt ook langer draaien.

Het "kappen" daartegen gebeurde met een wat robuustere top en met een voor het kappen voorziene punt.

Kappen gebeurde bij voorkeur op een vaste ondergrond, maar scholen met betegelde speelplaatsen verboden dit omdat na het schooljaar er steeds werk aan de winkel was om de stukgekapte stenen te vervangen, zo hard gingen we tekeer.

Ook hier was het de bedoeling om de tol zo lang mogelijk draaiende te houden. Op een relatief zachte ondergrond was een andere uitdaging om de tol zo diep mogelijk de grond te laten inboren.

Een handigheidje was een draaiende top met een lichte vingerbeweging in de palm van de hand te wippen. De allerhandigsten lieten de tol daarna van de ene hand naar de andere lopen.

Eigenlijk waren dat allemaal speelplaats spelen. Eenmaal terug thuis van school was het meer ravotten geblazen om dan 's anderendaags met "kapotte" en rood geverfde knieën naar school te trekken.

Andere speelplaatsspelen waren verstopperkje en, wat wij in Serskamp "overloperken" noemden was in Wetteren "katje-lap".

Eén speler was door het lot tot "tikker" aangewezen. Dit was de ondankbare taak om sneller te zijn dan iemand die van de ene kant van de speelplaats naar de andere spurtte en deze aan te tikken. Het spreekt voor zich dat een minder goede, minder snelle, looper het soms moeilijk had om iemand aan te tikken om dan aan het eigenlijke overloop spel te kunnen deelnemen.

De aangetikte kreeg dan te taak om trachten sneller te zijn dan een overloper, en dat konden er meerdere tegelijk zijn, en die op zijn beurt proberen aan te tikken.

Er zijn nog tal van andere kinderspelen, maar die zijn allen streekgebonden. Wij hebben er hier een aantal willen aanstippen die in onze gemeente of omliggende werden uitgeoefend.

Volksspelen

Een andere categorie van spelen zijn de volksspelen, of de spelen die zowel door de kinderen als door de volwassenen werden gespeeld.

Zelf heb ik nog Vlaamse kermessen meegemaakt en daar werd bv aan "eierkoers" gedaan.

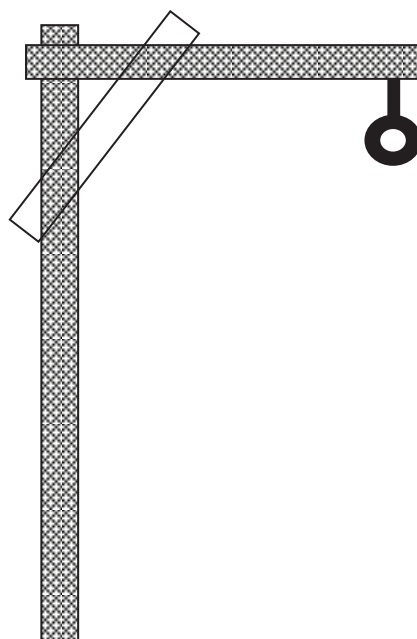
Dat was met een lepel waarop een ei lag, de steel van de lepel in de mond, al lopend een afstand afleggen zonder dat het ei tegen de grond ging. Met de gebroken eieren kon men na een eierkoers heel wat omeletten bakken.

Andere deden aan "zakkenlopen" om met de benen in een jutte baal gestopt, meer al vallend dan lopend, de eindmeet proberen te bereiken.

Een volksspel dat op verschillende wijzen kon worden uitgevoerd was het "ringsteken". In veel vroeger tijden was dit het volksvermaak voor de burgerij die dit deden met het paard en het rijtuig. Wij zelf hebben het nog gedaan met de fiets, en jawel ook nog met de brommer en ooit hebben we het gezien met de hondenkar.

Bekendmaking van de ringsteking aan het Statieplein.
Collectie Heemkundig Museum Wetteren.

Het spel bestond erin dat er in een soort van een “galg” een ijzeren spil werd gestoken met onderaan een oog, de ring.

De speler moest dan bv met de fiets komen aan gereden, heel traag natuurlijk, en zonder stoppen een houten staaf in de ring steken en deze uit de galg trekken. Dit lijkt gemakkelijk, maar is het niet.

En het summum van zo een Vlaamse kermis was het “mastklimmen”.

Mastklimmen gebeurde op een hoge gladde spar, waar bovenop een fietswiel was vastgezet waaraan de prijzen hingen.

Dit was enkel weggelegd voor goede klimmers,... want, de spar werd vooraf goed ingewreven met bruine zeep, wat de toch al gladde klimmast nog gladder maakte.

Maar toch waren er die het haalden en die met een al of niet nuttig geschenk, dat ze van het fietswiel hadden weggetrokken, terug naar beneden kwamen gegleden.

Zo een geschenk (de gewonnen prijs) kon alles zijn. Het één kon niet worden onderscheiden van het ander, want goede organisatoren stopten zowel het briefje van 50 frank als de lolly in even grote dozen en verpakten ze allen in hetzelfde inpakpapier, meestal krantenpapier.

Verenigingsleven

Heel belangrijk in de volkskunde zijn de verenigingen.

Vandaag kennen we nog de kaart- biljart- en vogelpikclubs, en deze laatste onder de vorm van “darts”-clubs, de Engelse variëte van onze vogelpik. Er zijn sinds mensenheugenis de toneelverenigingen, de muziekverenigingen en -ensembles.

Maar in onze gemeente zijn er een aantal verenigingen die van groot belang waren voor het Wetterse volksvermaak al lang verdwenen.

De Zilveren Panne

De feestmaatschappij de “Zilveren Panne” werd opgericht in 1849 en dirigeerde het merendeel van de gemeentelijke feesten. De maatschappij hield lokaal in café De Kroon, en dat was bij de torenbouwer van onze Sint-Gertrudiskerk Donatus Raes. Ze was als het ware de spil van alles wat met volksvermaak te maken had: vieringen, stoeten, inwijdingen, inhuldigingen, kortom feesten allerhande. Ze organiseerde in 1856 het gemeentelijkcarnavalsfeest, o.a. met een stoet rond Don Quichot de la Mancha. Haar activiteiten werden overgenomen door de “Verenigde Jongelingen”. De Zilveren Panne hield op te bestaan in 1899.

De Verenigde Jongelingen

De Verenigde Jongelingen groeide uit de Feestmaatschappij De Zilveren Panne en richtte zich voornamelijk tot ongehuwde jonge mannen. Wanneer zij huwden, moesten ze een afscheidsdiner geven en werd hun vrijgekomen plaats ingenomen. In 1900 werd het 50-jarig bestaan gevierd met een groot bal en een café-concert. De Verenigde Jongelingen organiseerden carnavals-uitstappen, cavalcades, e.d.m. Na de eeuwwisseling werd het stil rond de populaire vereniging, maar in 1922 werd ze heropgericht. Haar werking, bestaande uit het geven van bals, carnavalsuitstappen, concerten en diners, werd voortgezet zeker tot 1933. In 1945 vinden we een laatste vermelding van een activiteit terug.

Toneelverenigingen

Bij de toneelverenigingen is er op heden steeds “Zucht naar Kunst”, het gezelschap van de Katholieke zuil. In Overbeke staat “Vrank en Vrij” op de planken.

Uit de archieven van het Liberaal Archief te Gent

In 1968 hield één van de meest succesrijke gezelschappen op te bestaan. Met “**Tijd en Vlijt**” was een gezelschap met jaarlijks een uitgebreid repertorium van zowel komedie als drama met vooral Pieter Beirens, klein van gestalte, maar die zich steeds ontpopte als een groot acteur.

Toneelmaatschappij “Met Tijd en Vlijt”.

Nog vóór deze toneelgezelschappen waren er in Wetteren de Rethoricakringen waar Broeckaert het nog over had en heel dicht bij deze kringen stonden dan de literaire gezelschappen.

Hoeveel mensen er bij deze toneelmaatschappijen een zinvolle bezigheid hebben gevonden is wellicht ontelbaar. Nog minder in te schatten zijn de toeschouwers die in de onderscheidene verenigingszalen een lach en een traan hebben gekend.

Tijd en Vlijt werd opgericht in 1861(-1968), Zucht naar Kunst in 1898 en Vrank en Vrij in 1951.

Nog veel vroeger bestonden in Wetteren de Rethoricakringen en de Rederijderskamers.

De eerste vermeldingen van Rederijders in Wetteren dateert uit 1592 en sproot meer dan waarschijnlijk uit een kerkelijk genootschap. Het woord toneel of spektakel werd toen nog niet uitgesproken. Men sprak van “de kunst van het zeggen”.

Er bestaan nog maar weinig geschriften over de Wetterse Rederijderskamer, wel zijn er in de kerkarchieven enkele rekeningen terug te vinden.

Broeckaert heeft wel nog een vraag aan de gemeente om een onkostenvergoeding te bekomen terug gevonden en deze luidt zo:

*“Vertoonen wij u hier – baillu, schaut en greffier,
Borgmeester, Schepen met – al d’heeren van de wet
Dat gons niet wilt vergeten – mids w’ons hebben gequeten
Op onsen ommeganck lest – en onse kermis feest,
Meer als op ander tyden – tuwen dienst met verblyden,
En dat zonder verdriet – en spaerden oncost niet,
In nachte rust te laeten – en hooftbreking, wilt vaeten;
Wij bidden ons gedinckt – den oncost ons vercrinckt,
Met ons nu te gedincken – en ons te willen schincken
Een goede ordonans – dan sullen wy als mans
Tot uwen dienste syn – en sparen cost noch pyn,
Alst ul. zal gelieven – tot uwen dienste brieven,
Op ander jaeren oock – daertoe geeft ons confoort.
Dit bidden wy eendrachtig – aen uwe heeren machtlich,
U jonst aen ons te geven – en miltheyt zonder sneven,
Verwachten wy altsaemen – door onsen Heere, Amen.”*

Hiervoor kregen ze ene “jonste” van 8 schellingen.

De rederijkers brachten meestal stukken naar voor met bijbelse inslag. In 1753 brachten zij het “bly-eyndig treurspel” Joseph en in 1759 een “kluchte” met als titel “Alles tot meerder Eere ende Glorie van GODT ende de Heylige Maget GEERTRUDES”. Hoe rond zo een onderwerp een klucht kan uitgebouwd worden, blijft ons een raadsel.

Andere titels van gebrachte stukken, en door Broeckaert opgetekend, zijn “Cabonus en Pecavia”, “Genoveva van Brabant”, “Het laatste Oordeel”, “De Kluizenaar op Formentera”, “De onechte zoon” en nog een ganse reeks andere, wat er op wijst dat de Wetterse rederijkers wel heel actief waren.

Al deze stukken werden destijds opgevoerd in het Vlaams van toen. Tijdens het Franse beheer van het land kende de rederijkers heel wat moeilijkheden. De Fransen hadden de verplichting opgelegd dat de toen verschijnende dag- en weekbladen naar het Frans werden overgezet. De rederijkers werden eveneens verplicht hun stukken naar het Frans over te zetten en aan de prefectuur af te geven ter controle. De Fransen wilden op deze manier vermijden dat er in de bladen opruiende lectuur zou te lezen zijn die hen schade zou berokkenen.

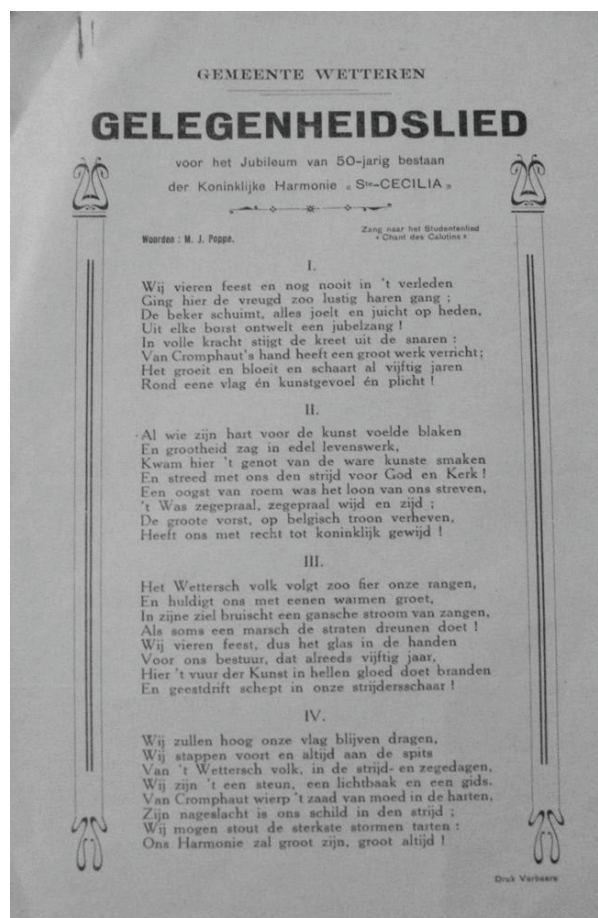
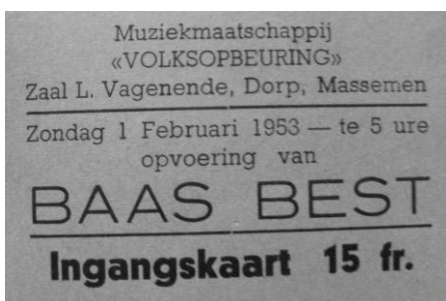
Rederijkers hadden ook geen zaal om hun opvoeringen te vertonen. Op de Markt werd een podium gebouwd op enkele platte wagens en daarop werd dan gewerkt.

Eenmaal heeft de Wetterse rederijkerskamers in een tent willen werken in 1810. Dit gebeurde tijdens de winter en kende een dramatische afloop. Toen alles klaar stond en het stuk was ingestudeerd was het op een nacht hard beginnen te sneeuwen. De tent, niet bestand tegen de massa sneeuw die er bovenop was komen te liggen, stortte in. Gelukkig waren er geen mensen binnen in de tent aanwezig.

Rond de eeuwwisseling van het jaar 1800 werden de rederijkerskamers stilaan en bijna onopgemerkt omgevormd tot toneelgezelschappen zoals wij ze nu nog kennen.

Nog niet zo lang geleden deed bv ook Volksopbeuring uit Massemen aan toneel- sketch- en kabaretavonden in de al lang verdwenen zaal “Vagenende” op Massemen Dorp.

Het waren eveneens de tijden dat elke zichzelf respecterende vereniging een eigen lied had.

Handboogschuttersmaatschappijen

In 1681 ontstond in Wetteren een vereniging die zich als doel het (mede)verdedigen van het Graafschap op zich nam.

De Sint-Sebastiaansgilde is ondertussen al lang een pure vrije tijdsvereniging geworden. Alleen het boogschieten, en dan wel naar de hoge wip, is het enige nog nobele doel. Maar haar bestaan vandaag wil zeggen dat ze de oudste nog bestaande vereniging is in Wetteren, 335 jaar oud.

Andere handboogmaatschappijen waren "La Concorde" en "Willem Tell". De Concorde was van liberale signatuur. La Concorde werd in 1832 opgericht. Onder haar leden bevonden zich vooraanstaande Wetteraars, zoals Hyppolite Vilain XIII die tevens voorzitter was van Harmonie Les Bons Vivants. In 1958 hield de vereniging op te bestaan.

Een (onlangs gevoerd) gesprek met een vroeger bestuurslid van Sebastiaan leerde ons dat ook zij het niet gemakkelijk hebben het hoofd boven water te houden.

Hoewel van verschillende strekking konden Sebastiaan en Concorde goed met elkaar opschieten. Wanneer er een mankement aan een hun onderlinge "sprangen" werd vastgesteld werd door de andere groep hun staande wip vrijblijvend uitgeleend zodat de leden van de "gehandicapte vereniging" hun hobby konden uitoefenen.

Vroeger werd niet iedereen zomaar lid van een schuttersmaatschappij. Zo moest bij Sebastiaan iemand anders de kandidaat schutter aanbevelen.

Vandaag is boogschieten een volkssport geworden waar iedereen die dit wil zich kan aan begeven.

Nu ziet men elke zaterdag en zondag mannen optrekken met een lederen tas over de schouder die de ontegensprekelijke vorm van een handboog heeft. Nog elke week zijn er in Wetteren schietingen naar zowel de liggende als de staande wip. Nog elke week worden er "pelotons" gevormd die het tegen elkaar opnemen om de begeerde "hogen" er af te schieten.

Willem Tell was gevestigd aan het station in de herberg bij Groeninckx.

Links: houten standaard van de handboogschuttersmaatschappij "Sint-Sebastiaan" Wetteren.

Rechts: vlag van de schuttersmaatschappij "La Concorde" Wetteren.

Beide voorwerpen worden bewaard in het Heemkundig Museum Wetteren.

Schuttersmaatschappij "Onder de Molen" heeft vandaag lokaal in café Cabana in Serskamp.

Volgens voorzitter Remi De Brauwer werd de schuttersvereniging al begin de jaren '40 gesticht in de wijk Molenhoek, al zijn pas in 1960 de eerste geschreven documenten gevonden. Jarenlang was de maatschappij actief in café "Onder de Toren" in de Kapellestraat te Wetteren. Toen dit café de deuren sloot werd een onderkomen gevonden in café Cabana op de Wanzelesteenweg in Serskamp.

Balpijpmatschappij "De Ware Vrienden" vierde in 1906 haar honderdjarig bestaan. Over de juiste oprichtingsdatum bestaat enige onenigheid, maar de maatschappij bezat een vaandel waarop het jaartal 1803 vermeld werd en talrijke medailles die zelfs van vóór 1800 dateren. Na 1805 vielen de activiteiten stil, de maatschappij werd in september 1824 heropgericht. Ze organiseerde banketten en zette zich vaak in voor liefdadige doeleinden. In 1906 organiseerde

ze een grote balpijpschieting waaraan 52 schutters uit heel Vlaanderen deelnamen. Na de Eerste Wereldoorlog viel haar werking stil.

Balpijpmatschappij “De Onbestrijdbare” was, naast “De Ware Vrienden”, als tweede balpijpmatschappij in Wetteren actief. Over haar bestaansgeschiedenis is weinig bekend. De stukken geven aan dat de vereniging actief was tussen 1859 en 1878.

De blaaspijp is absoluut geen Vlaamse uitvinding. Ze werd al eeuwenlang gebruikt door tribale volkeren in Indonesië en Zuid-Amerika voor de jacht.

Een blaaspijp bestaat uit een lang stuk hout, soms 2 meter en meer, waarin een pijltje wordt gestopt dat daarna met een flinke luchtstoot van de blazer naar een doel wordt gestuurd. Een exemplaar bevindt zich in het Wetters museum.

De blaaspijp, en meteen de verenigingen, verdween op een gegeven ogenblik, waarschijnlijk door gebrek aan verdere interesse. Maar vandaag wordt er terug flink geblazen op georganiseerde volksspelen. Zij het dat de hedendaagse blaaspijp een moderne look heeft meegekregen.

Muziek en zang

We beginnen het muzikaal verhaal van Wetteren bij de “Melomanen”, beter gekend met hun hedendaagse naam “Les Bons Vivants”.

Nu hoort deze vereniging bij de oudsten van de Wetterse verenigingen. In elk geval is ze de oudste muziekmaatschappij van de gemeente. Ze werd opgericht op 24 thermidor van het jaar 12 van de Franse revolutie, of in verstaanbare taal, op 12 augustus 1804.

De stichting van Les Bons Vivants viel wel bijna 70 jaar vóór de inrichting van een gemeentelijke muziekschool. Vraag is: waar hebben de leden van het eerste Wetterse muziek dan aan notenleer en instrumentenleer gedaan?

Deze muziekmaatschappij luisterde jarenlang elk Wetters feest en kermis op met een hoogstaand concert. In 1873 echter werd Constantin Van Cromphaut niet verkozen tot voorzitter van de Bons Vivants en hij richtte dan maar zijn eigen muziekvereniging op, “Sint Cecilia” en deze kreeg een katholieke signatuur mee.

Les Bons Vivants, tot dan politiek neutraal gebleven, kozen dan voor een bestaan binnen de liberale zuil van ons politiek bestel.

Ondertussen was burgemeester Vilain XIII overleden en Wetteren kreeg zijn eerste burgemeester van katholieke signatuur met Constant Van Cromphaut. En vanaf toen kon het “touwtjetrok” om de gemeentelijke subsidies aan beide zijden beginnen, of kan het nog volkser!

Er kwam echter ook heibel binnen het katholiek huishouden en Sint Cecilia, dat naar de bourgeoisie was gericht kreeg een katholiek broertje van de werkende klasse. Deze laatste, muziekmaatschappij “De Eendracht” hield op te bestaan in 2010.

De katholieke harmonie bij Dauwe.

Naast deze drie ontstonden nog de harmoniën De Zon (socialistisch) en Sint-Anna op ten Ede, terwijl de Sicambers van den Aard en de Boskantse Vreugdebroeders het meer op de folkloristische toer lieten gaan.

De Vreugdebroeders, of “Het Houten Muziek van den Boskant” heeft bij zijn 100 jarig bestaan zelfs een Reus “Miel” gekregen, enkele jaren later kwam daar reuzin “Flavie” bij.

Het Boskantse Houten Muziek had evenwel al een voorganger gekend met “Speks Geburen” uit de Moerstraat en opgericht door August De Vuyst. Later zou blijken dat De Vreugdebroeders de houten instrumenten van Speks Geburen hadden overgenomen.

Wetteren kent op dit ogenblik één van de meest toonaangevende Fanfares van Vlaanderen met het Masseurse Volksopbeuring.

Het belangrijkste van al deze muziekgroeperingen is dat ze door de jaren heen aan ontelbare honderden mensen een zinvol amusement hebben gegeven. Hun geschiedenissen werden te boek werden gesteld en nu in onze digitale tijden werd hun muzikaal kunnen op CD vastgelegd. Volksopbeuring is zelfs te beluisteren op hun website.

Allen hebben ze de voorbije 200 jaren hun onuitwisbare stempel gedrukt op ons gemeentelijk volksleven. En gelukkig zijn de overlevenden nu van “het muziek van honger en dorst” geworden tot volwaardige culturele ambassadeurs van Wetteren. Volksleven is meer dan, wat de meeste mensen denken, pinten drinken. Vandaag nemen onze Wetterse muzikanten, in welke categorie ze ook mogen geklasseerd staan, hun hobby, wat het nog steeds is, ernstig, zelfs zeer ernstig op.

Maar hoe plezant was het als “het muziek” op een wandelconcert en bij een stop aan één of ander café eens de hoempa-toer opging, en er al de gekende melodieën eens doorjaagde. En voor de muziekkenners, naar een “piano” werd er niet gekeken, als het luid klonk dan was het goed...

Naast de muziekmaatschappijen waren er in Wetteren ook nog heel wat dansorkesten. Er waren het orkest “Onder Ons”, de “Rythmical Lads”, “De Verbondene Zes”, het orkest van Marcel Verbaere en nog zo vele andere. Het was echter zo dat de orkesten kwamen en gingen en de muzikanten trokken van het ene naar het andere orkest. Maar allen hadden ze de verdienste dat ze vele bals hebben opgeluisterd en nog meer beentjes in beweging hebben gebracht.

En al de muziek welke deze orkesten brachten was meteen ook te horen op het reusachtige orgel van Petakkers zaal of de Scala Belge. Het is in deze zaal dat elke Wetteraar minstens één keer de benen heeft laten zwaaien.

The Rythmical Lads

Zangmaatschappijen heeft Wetteren eveneens gekend. Er waren, heel wat jaren terug, de “Scheldezonen” die deelnamen aan concours allerhande. En nog niet zo lang geleden legde het “Sint-Gregoriuskoor” de zangboeken neer. Maar weinigen weten nog dat ze ooit finalist waren van de Europa beker voor gemengde koren.

Nogmaals, al deze groepen, toneel, muziek en zang hebben een belangrijk deel van ons Wetterse volksleven gevuld. De nu nog bestaande moeten we echt in ons hart sluiten zodat hun bestaan verzekerd blijft.

Sport

Turnkring Vriendenschaar werd in 1892 voor de eerste keer als een liberale turnclub gesticht in de schoot van de Liberale Kring van Wetteren. Deze turnclub werd echter in 1905 ontbonden. In 1921 ondernam Arnold De Coninck een nieuwe poging en werd Turnkring Vriendenschaar opgericht. De vereniging kende opnieuw geen groot succes en in 1927 deed men een derde poging tot heroprichting. Ook dan was het bestaan van korte duur.

Bij de sport als volksleven staat bovenaan het voetbal. Het begon met, één der oudste clubs uit het Belgisch voetbal, Racing Wetteren. Ooit gaven ze er reuzen als Anderlecht lekker van langs. Nadien kwam de Standaard, door de Racingsers smalend het "Molenhoeksken" genoemd.

Racing Wetteren - 1912

Standaard Wetteren - 1946

Nog in de jaren zestig startte Jacky Beirnaert (†) van bij "Boeskens" een Wetterse competitie van cafévoetbal. Zijn competitie heeft ongeveer 20 jaren overleefd.

Het moeten er duizenden zijn geweest, kinderen, jonge en ook wel wat oudere mannen, die deze sport hebben beoefend. En naast genoemde clubs wordt er nog steeds gevoetbald in Massemen, Westrem en ten-Ede.

Andere volkssport was onbetwist het wielrennen. Hoe kon het anders met een 3-voudig Ronde van Vlaanderen winnaar uit Wetteren, Achiël Buysse? En met wisselend succes hebben ook zijn schoonzonen het stalen ros bestegen. Hubert Van Wesemael, van café Sport op den Dries met wat minder en de Limburgse schoonzoon Michel Vaarten met (heel) wat meer succes. En vooral de echtgenoot van een kleindochter, Luc Colijn, deed het verbazend goed in de beroepswielrennerij.

Daarnaast ontstonden de "wielertoeristenclubs", door velen "wielerterroristen" genoemd gezien de manier waarmee ze zich doorheen het zondagse verkeer slingerden. In Wetteren was er wielclub "Guidon" met vandaag als opvolger "Bidon", en in Massemen hadden we "WTC De Linde" op het Dorp en "WTC Parking" in het gelijknamig café.

Voor de sponsoring van de belangrijkste clubs en sportevenementen kende Wetteren het "instituut" Sport en Nering. Wiens ouders hebben nooit de zegeltjes gespaard, in de kruidenierswinkels aangeboden? En als grote organisator van wielersport is er vandaag nog steeds wielclub "Wetthra". Vroeger organisator van de Ronde van Vlaanderen en nu nog steeds van het Derneyfestival op kermismaandag.

Eveneens belangrijk voor Wetteren en de Wetterse wielersport was het feit dat 2 Wetteraars voorzitter zijn geweest van de Belgisch Wielrijdersbond, met name oud-burgemeester Jozef Duchateau en nadien Laurent De Backer.

Maar er waren nog andere Wetterse wielrenners. In ten-Ede was er de “eenarm”, die blijkbaar en ondanks het gemis van een arm, geweldige sprints aankon. Verder was er een Albert Van Wesemael en in de huidige Wetterse gemeente Massemen kenden we Roger Ghijssels, in 1950 overwinnaar van de “Ronde van Duitsland”.

En in onze buurgemeenten waren er ook nog enkele idolen zoals te Wichelen Grysolle en in Lede Jef Moerenhout. Deze laatste werd opgevolgd door Fransken Melckebeeck. In Serskamp was er ooit ook de betreurede (vermoorde politieagent) André Goeman, een meer dan begaafde “liefhebber”.

En in een veel recenter verleden had Wetteren ook zijn Paul De Brauwer, zijn Jan De Poorter en vooral zijn betreurede André Van den Steen († - 21 jaar).

Wielrennen, wie herinnert er zich niet de massa die in Wetteren aanwezig was ter gelegenheid van “Dorp van de Ronde”? Wielrennen maakt een onmisbaar deel uit van ons volksleven.

En mag ik nog eventjes terug keren naar Sport en Nering en zijn zegeltjes? Zeg eerlijk, wie van ons heeft geen moeder gehad die niet naarstig de zegeltjes van Sport en Nering en meteen de bonnen van Valois, Waeslandia, Fort en Vanna heeft gespaard? Dat was toch ook een deel van ons volkse leven? En in die tijd werden de zegels en bonnen gespaard voor een strijkplank tot een eetser vies en niet zoals nu: vandaag mag je zegels en punten sparen zoveel je wilt, maar men moet er nog steeds, en niet weinig, geld bijleggen om de “premies” binnen te halen. In onze kindertijd was dat simpeler, ons moeder wisselde 500 zegels om en ze had haar strijkplank, punt. Volksleven ten voeten uit.

Maar in Wetteren is er ooit veel meer geweest. Turnkringen zoals Rust-Roest, de Vriendenschaar en De Zon hebben vele spectaculaire shows, vooral op het Beernaertsplein, ten berde gebracht. Er was ooit een bloeiende korfbalclub en wie heeft Jong Wetthra niet gekend, onze volleybalclub die het ooit tot de allerhoogste regionen van de competitie heeft gebracht?

Wie herinnert er zich Maurice Verstuyft zaliger niet, de man achter rolschaatsclub Red Star? Maurice was zelf een begaafd en vooral begeistert rolschaatser, maar hij was vooral de trainer van de gebroeders Raes, waarvan Willy het tot wereldkampioen bracht op de lange afstanden.

En wie heeft nog weet van Fonsken De Maesschalk, die per velo de Wetterse sport heeft gepromoot tot een onverlaat hem van de weg maaide. Fons was de man achter de Wetterse Wandelsport Vereniging.

En zo heeft onze gemeente een ganse resem aan sportclubs gekend, te veel om op te noemen. De meeste van hun aangeslotenen hebben nooit de ambitie gehad “sportsterren” te worden. Beweging en gezonde ontspanning waren meestal het hoofddoel. De ene club hield het wat langer uit dan de andere, maar de (hobby)sporters waren door de jaren heen met vele duizenden en vandaag zijn er nog enkele duizenden die elke week, soms elke dag, hun geliefde sport bedrijven. Velen onder hen hebben een afgetraind atletisch lijf, anderen zijn bewonderenswaardig in hun moed en de zelfdiscipline die ze zichzelf opleggen ondanks hun te veel aan kilo’s en te slappe spiermassa. Maar het zijn deze laatsten die het volkse in de sport, de folklore in de sport brengen.

*****

In een volgende uitgave van ons tijdschrift gaan we verder met onze zoektocht naar volksleven in Wetteren. Dan hebben we het over de stoeten en volksfeesten, de reuzen, de volkse typen en de bijnamen.

Walter De Wolf

Bronnen

Groot Spectrum Spellenboek - 1977

Het verhaal van ons huis – Jozef Weyns - 1954

Tijdschriften Heem- en Geschiedkundige Kring “Jan Broeckaert” vzw Wetteren – jaargangen 1957, 1958, 1961, 1962, 1964 en 1982

Map: Reuzen bezoeken Wetteren, reuzenfeesten – 1990

Map: Kunstenaarsroute - 1999

De Rozenhoedviering te Wetteren – Marcel Daem - 1946

Nostalgie in de gemeente – Christiane Van Impe – 1996

Volkkundige kalender voor Wetteren, aantekingen over volksgebruiken, volksgeloof en volksleven – Marcel Daem

Kinderlied, -dans en -spel te Wetteren – Marcel Daem, Marie-Jeanne De Smet - 1994

ERFGOEDDAG – WETTERSE TOPDAGEN

Eens de lente in het land zijn daar meteen ook de Erfgoeddagen en de Wetterse Topdagen.

Nog deze maand beginnen we traditioneel met de Erfgoeddag, die dit jaar het thema “Zorg” heeft meegekregen. Het gaat hem om de zorg die wordt besteed aan, niet alleen onze monumenten, maar meteen het met respect behandelen van archief, fotomateriaal, boeken.

Ook de voorwerpen die ons worden aangeboden voor het museum worden op dezelfde wijze behandeld. Maar hier wordt meteen gekeken naar de toestand. Een scheurtje of een barstje kan soms, na grondig onderzoek worden vastgesteld, maar jammer genoeg zijn vele van de stukken die het museum bereiken al in een veel ergere toestand van verval gekomen. En toch zullen we kijken of herstel mogelijk is of niet.

Het herstel gebeurt, in de mate van het mogelijke, in het museum zelf met de middelen waarover we beschikken, echte restauratie is niet voor onze beurs.

Erfgoeddag is meteen de gelegenheid om ook eens over de schouder van de buurman te kijken om te zien hoeveel zorg hij besteedt aan zijn zaken. Maar het is eveneens de dag om elkaars ervaringen te delen en er van te leren.

Op zondag 23 april is het jeugdhuis op de Zeshoek het infopunt voor Erfgoeddag. Van hier uit zal u kunnen vertrekken met een al of niet gehuurde fiets om een ritje te maken van buurtedekenij naar buurtedekenij.

Voor wie de fiets liever op stal laat kan een autocar opstappen die u dan naar de verschillende buurtedekenijen zal brengen. Deze buurtedekenijen zullen instaan voor een grote verscheidenheid aan activiteiten waar iedereen kan aan deelnemen.

De plaatselijke pers zal u zeker weten te vertellen wat daar te gebeuren valt.

Het Heemkundig Museum opent die dag zijn deuren om 11 uur en gaat terug dicht om 18 uur.

De Heemkundige Kring is op Erfgoeddag even nadrukkelijk aanwezig in Massemen.

De Sint-Martinuskerk staat de ganse dag (tot 18 uur) voor publiek open. Na de eredienst, omstreeks 10 uur, beginnen in de kerk rondleidingen door Karel François.

Naast Karel zijn Luc Bontinck en Christiane Van Impe onze bestuursleden van dienst, en graag maken we van de gelegenheid gebruik om onze “Massemse” boeken: “De Sint-Martinuskerk van Massemen” en “Het Burgemeestershof van Massemen” (beiden geschreven door Karel), aan de man te brengen.

Meteen zal een nieuw, klein, werkje van Karel te verkrijgen zijn. Het beschrijft de grafsteen van een Pitzemburgse Ridder. Het gaat over de grafsteen die vele jaren in het grasplein naast de kerk lag en die zich nu in de kerk bevindt.

*****

Laat ons nu direct doorstomen naar het laatste weekend van juni. Zaterdag en zondag 24 en 25 juni betekenen opnieuw “Wetterse Topdagen”.

Twee dagen om rustig in het winkelcentrum te flaneren, en te genieten op de Markt van een deugddoend terrasje. Op zondagnamiddag dan staat zoals elk jaar terug een vedettenparade klaar om u tegen te zeggen.

Dat een bezoek aan het Heemkundig Museum bij deze gelegenheid niet mag ontbreken spreekt voor zich. Op beide dagen is het museum geopend van 14 uur tot 18 uur. Hoewel dat laatste uur nog niet zo vanzelfsprekend is, we kennen de Wetteraars en we kennen vooral ...onszelf.

Walter De Wolf

GEWIJZIGDE OPENINGSUREN VAN HET MUSEUM !

ZIE OP VOORLAATSTE BLADZIJDE VAN DE COVER !

De Erfgoedbibliotheek “Hendrik Conscience” te Antwerpen

Het zijn niet enkel onze Wetterse Heemkundige geschriften, maar die van alle Heemkundige Kringen van gans Vlaanderen, die bewaard worden in de Antwerpse Erfgoedbibliotheek “Hendrik Conscience”.

Op een woensdag namiddag in oktober 2017 wil de Heemkundige Kring een bezoek brengen aan deze bibliotheek en nemen dan een kijkje achter de schermen van deze gigantische onderneming. Zeker, gigantisch, want met meer dan anderhalf miljoen boeken mag dit een ietsje meer worden genoemd dan een plaatselijke boekerij, en dan willen we zeker niets afdoen aan de kwaliteit en de werking van deze laatsten.

De Erfgoedbibliotheek herbergt naast de Nederlandse letteren meer dan vijf eeuwen aan Antwerpse en Vlaamse geschiedenis, een uitgebreide collectie van geschiedenis algemeen, incunabelen, zeldzame oude drukken, heemkundige tijdschriften, kranten en zoveel meer.

Wie met ons mee wil, geeft een seintje naar 0473/860.419 of doet een mailtje naar heemkundewetteren@hotmail.be.

De reis naar Antwerpen en terug zullen we doen met de trein. Hiervoor nemen we de trein te Wetteren, en doen waarschijnlijk een overstap in Gent-Sint-Pieters. Van aan het Antwerpse Centraal Station is het dan nog een 10 à 15 minuutjes wandelen tot het Hendrik Conscienceplein, of waar dacht u waar de bibliotheek zich anders zou kunnen bevinden. Op de Keyserlei de bus nemen kan ook.

Onze terugreis zal afhangen van de duur van de rondleiding die ons wordt aangeboden.

Eventjes nadenken...

...hoe slim je ook mag wezen,
bedenk hoe weinig je weet...

Digitale opvraging van boeken, genealogische gegevens en archiefdocumenten is vanaf nu mogelijk.

Het heeft jaren geduurd, maar eindelijk zijn wij zover. Wij kunnen vanaf nu de boeken die handelen over Wetteren, bepaalde foto's en archief documenten digitaal toesturen.

BOEKEN

Al onze boeken, brochures en tijdschriften die gaan over Wetteren zijn gedigitaliseerd. Het gaat hem om, tot de laatste update, over 1180 exemplaren.

Hoe kunt u deze catalogoog raadplegen?

Ga hiervoor naar onze website www.heemkringwetteren.be en ga naar bibliotheek. Daar ziet u "rubrieken" en daarin staat dan de catalogoog in 18 groepen onderverdeeld:

[Algemeenheden](#)

[Beernaerts](#)

[Clinckspoor](#)

[Cooppal](#)

[Cultuur & verenigingen](#)

[Deelgemeenten & Wijken](#)

[Gebouwen](#)

[Geschiedenis & Heemkunde](#)

[Literatuur](#)

[Onderwijs](#)

[Parochies](#)

[Personalialia](#)

[Brochures](#)

[Sociaal](#)

[Sport](#)

[Tijdschriften](#)

[Toerisme](#)

[Broeckaert](#)

Na het raadplegen kunt u dan het door u gekozen boek aanvragen op de volgende e-mail adressen:

heemkundewetteren@hotmail.be

heemkringwetteren@icloud.com

En wij doen het nodige. Maar denk er aan wij geven enkel boeken die ons niet verplichten aan de auteursrechterlijke eisen.

GENEALOGIE

Op dezelfde adressen kunt u eveneens genealogische gegevens opvragen. Let op, wij werken nog aan input van steeds maar nieuwe gegevens.

Genealogische familiekaarten door ons geleverd in de mate van het mogelijke. Om familiegegevens aan te vullen en te vervolledigen om tot een uiteindelijke familiestamboom te komen wordt meteen gevraagd om uw reeds opgezochte en gevonden resultaten aan ons mee te delen.

U weet allen dat genealogie kan stoppen daar waar één gegeven ontbreekt. Wanneer wij dan uw gegevens kunnen linken aan de onze kunnen wij u wellicht verder helpen.

FOTO'S

Iedereen weet dat wij niet zomaar foto's openbaar mogen maken. Hier gelden de gangbare regels over de privacy en de auteursrechten!

Op foto's staan meestal personen afgebeeld. U moet begrijpen dat ook wij niet altijd weten wie die personen zijn. De schenkers van bepaalde foto's weten het in het algemeen zelf niet.

Daarom beperken wij ons tot foto's en andere afbeeldingen waarvan wij weten dat er van de afgebeelde personen geen meer in leven zijn, of waarop de personen nagenoeg onherkenbaar zijn.

Ook moeten wij ons houden aan het auteursrecht, daar wij weten dat gevraagde foto's meestal dienen om één of andere publicatie te illustreren.

Om die reden geven wij enkel foto's en andere afbeeldingen vrij die minstens 100 jaar oud zijn.

ARCHIEF DOCUMENTEN

Net als bij de foto's geven wij alleen oude documenten vrij.

Het spreekt voor zich dat onze Heemkundige Kring niet beschikt over een uitgebreid historisch archief.

Wanneer hierover vragen komen zal worden na gezien wat er beschikbaar is en wat niet.

Wij zijn er nu al zeker van dat wij u in vele gevallen zullen moeten doorverwijzen naar het Gemeentearchief.

NIET WETTERSE BOEKEN

Vanaf nu is eveneens de lijst van **ALLE** andere boeken (**NIET Wetteren**) in onze bibliotheek raadpleegbaar.

Voorlopig zijn deze boeken enkel raadpleegbaar in het museum zelf. Dit kan tijdens de openingsuren van het Museum of op aanvraag.

Voor raadpleging van de lijst gaat u naar onze website en ga naar "biblio" daar klikt u op "*kunt u hier als PDF downloaden*".

MEDEDELINGEN VAN DE HEEMKUNDIGE KRING

LET OP: AANGEPASTE OPENINGSUREN VOOR HET MUSEUM - eerste zaterdag van de maand **14 tot 18 u.**

Het Museum is in 2017 geopend op volgende dagen:

- zaterdag 4 maart - 14 tot 18 uur
- zaterdag 1 april - 14 tot 18uur
- zaterdag 6 mei - 14 tot 18uur
- zaterdag 3 juni - 14 tot 18uur
- zaterdag - 24 juni - 14 tot 18 uur - Wetterse Topdagen
- zondag - 25 juni - 14 tot 18 uur - Wetterse Topdagen
- zaterdag 1 juli - 14 tot 18uur
- zaterdag 5 augustus - 14 tot 18uur
- zaterdag 2 september - 14 tot 18uur -kermis
- zondag 3 september - 10 tot 12 en 14 tot 18 uur - kermis
- dinsdag 5 september - 10 tot 18 uur - doorlopend - jaarmarkt
- zaterdag 9 september - 14 tot 18 uur - brocantemarkt
- woensdag 13 september - 14 tot 18 uur - bloementapijt op Markt
- donderdag 14 september - 14 tot 18 uur - bloementapijt op Markt
- vrijdag 15 september - 14 tot 18 uur - bloementapijt op Markt
- zaterdag 16 september - 14 tot 18 uur - bloementapijt op Markt
- zondag 17 september - 10 tot 18 uur - bloementapijt op Markt
- zaterdag 7 oktober - 14 tot 18uur
- zaterdag 4 november - 14 tot 18uur

Bijkomende openingsdagen zijn steeds mogelijk.

Steeds open op aanvraag.

Tijdens de maanden december, januari en februari blijft het Museum dicht voor opknap- en herinrichtingwerken.

Voor meer informatie: www.heemkundewetteren.be

Voor groepsbezoeken:

- heemkundewetteren@hotmail.be
- tel. 0473/860.419

Infopunt Toerisme Wetteren:

- Markt 23
- tel. 09/366.31.04

